

**CRIFEVIĆEVA »BIBLIOTHECA RAGUSINA«
U IZVRSNOM KRITIČKOM IZDANJU**

Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina in qua Ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur. Editionem principem curavit et prooemium conscripsit Stephanus Krasić. Tom. I—IV. Zagrabiae MCMLXXV—MCMLXXX, Academia scientiarum et artium Slavorum meridionalium*, 318, 598 i 501 str.

Vladimir Vratović

Uskoro će se navršiti 300 godina od rođenja (1686) Crijevićeva i gotovo punih 250 godina (1740-42) od nastanka njegove *Dubrovačke biblioteke*, a mi tek sada dobivamo kritičko izdanje toga najpoznatijeg i za dubrovačke biografije najvažnijeg djela. Navikli smo se — protiv volje, doduše — biti skromni kad se tiče objavljivanja baštine hrvatskih latinista. No neka nam spoznaja o golemoj množini estetski izvrsnih ili kulturnopovijesno visoko značajnih djela, što ih još moramo objelodaniti od hrvatskih pisaca latinskog izraza, ne zamućuje sada radost nad ovim izdanjem Crijevića, što ga je uzorno priredio Stjepan Krasić (kao knj. 8 a), b) i c) u zbirci JAZU *Hrvatski latinisti*, kojoj je urednik Veljko Gortan).

Dosta se istraživača, osobito hrvatskih književnih povjesničara, dosad služilo Crijevićem u rukopisu, a mnogo ih je, od Jirečeka do danas, i živo priželjkivalo tiskom priređeno izdanje. Ovo koje imamo u rukama reproducira Crijevićev tekst (prema autografu, sign. 36-IV-15 iz Knjižnice Dominikanskog samostana u Dubrovniku) na najbolji mogući način, i precizno i dosljedno. Crijević je doista u Krasiću našao i pronicljiva i uporna izdavača: i zato što rukopis izvornika počesto nije lako čitljiv i što je za čitanje i višestruku interpretaciju raznovrsnih činjenica, od kulturnopovijesnih, teoloških i političkih do geografskih, filozofskih i dr., trebalo i razborita distingviranja i vrlo naporna, dugogodišnjega rada u domaćim i stranim arhivima i knjižnicama.

Izvorni je Crijevićev rukopis, kako je znano, sadržan u 4 opsežna sveska, koja su u ovom izdanju reproducirana u 3 opsežna sveska. (Moram ovdje staviti primjedbu bibliografske prirode: izdanje, naime, faktički ima 3 sveska, a formalno 4 sveska, tako da je faktički 2. svezak označen s 2/3, dakle: 1. svezak je 1. svezak, 2. svezak je i 2. i 3. svezak, a 3. svezak je 4. svezak. To bi u katalogiziranju, na primjer, moglo dovesti do zabuna, ako bi se zbog onoga 2/3 očekivala još jedna knjiga fizički više. Ali sad se ne može ništa mijenjati.)

U 1. svesku izdanja nalaze se biografije pisaca od A do E. (Neka mi je dopušteno napomenuti, radi onih koji Crijeviću nisu toliko vični: u Crijevića biografije nisu abecedno poredane prema prezimenima nego prema vlastitim imenima. No i sam Crijević ima na kraju svakoga svojeg sveska 2 kazala, jedno *per nomina*, drugo *per cognomina*, a i Krasić u završnom Općem kazalu u 4. sv. ima potpune uputnice, tako da poteškoća s nalaženjem osoba nema.) Na punih 70 stranica 1. sveska nalazimo Krasićev bio-bibliografski uvod s ovim poglavljima: *Biografski rad u Dubrovniku, Crijevićev život i rad, Djela, Bibliotheca Ragusina, Cenzuriranje Crijevićevih djela, Važnost »Dubrovačke biblioteke«, Načela izdavanja njezina teksta, Bilješke*. U toj se studiji u punom smislu ogleda majstorstvo Krasićevo: poznavanje cjelokupnoga opusa Crijevićeva, okolnosti njegova rada i prilika u Dubrovniku i izvan njega u to doba, zatim izvanredno vladanje sveukupnom građom, provjerenom ili u brojnim pojedinostima prvi put iznesenom na temelju istraživanja u knjižnicama i arhivima u Italiji, Austriji, Njemačkoj, Francuskoj i Poljskoj, dakako uz istančanu provjeru relevantnih podataka u svim knjižnicama i arhivima Dubrovnika i Zagreba, od stranih posebice u Državnom arhivu u Veneciji, Generalnom arhivu dominikanskog reda u Rimu, Vatikanskom arhivu. Svezak 2/3 obuhvaća izvorni Crijevićev 2. i 3. svezak, dakle slova F-I i L-O, a svezak 4. — uz kritički aparat i bibliografske bilješke, kako ih i prethodni svesci imaju uz pojedine biografije — obuhvaća u prvoj polovici slova P-X, a u drugoj polovici (str. 223—496) rezonirano *Opće kazalo imena osoba, mjesta i važnijih stvari s kratkim tumačem*. Tom kazalu, moram priznati, odavno nisam vidio premca. Ono u podjednakoj mjeri udovoljava zahtjevima visoke obaviještenosti i preciznosti kao i kompletnosti i funkcionalnosti. Prema podatku samog autora (str. 223) kazalo sadrži »nešto više od 6.120 natuknica ili, točnije, 3.560 imena osoba, 690 mjesta i 550 važnijih stvari i pojmova te 1.320 inačica pojedinih imena ili natuknica«. Prava enciklopedija u malom! Nižu se pred nama tisuće imena, naslova i datuma, kako iz užega i širega okružja dubrovačkog, tako i inozemnog, od kojih mnoge u nama dostupnim priručnicima i izdanjima ne bismo našli. Što sam kazao za uvodnu studiju Kra-

sićevu, vrijedi i za ovo *Opće kazalo*; vrijedi i za sveukupni njegov rad u ovom izdanju: tanane distinkcije u reprodukciji teksta (dakle i imena i tumačenja njihova), odmjerenost sudova, dosljedna komparativna konzultacija inozemnih specijalističkih izdanja i rukopisnih izvora. Kazalo je ujedno i ogledalo zamašnosti Crijevićeva djela, koje je bilo i bit će još više neiscrpnim izvorom i podataka i mogućih širih zaključaka iz književne i kulturne povijesti u Hrvata.

Nijedne tiskarske pogreške nisam našao u sva tri sveska! Možda je pri prijelomu nastala omaška u *Općem kazalu* s. v. *Euphrosina*: formulacija ne smije biti »naslov jedne od triju knjiga epa *De vita et gestis Christi* Jakova Bunića«, nego: naslov treće knjige epa *De raptu Cerberi* Jakova Bunića (u kojega je, jasno, ime napisano: *Euphrosyna*).

Još mi valja napomenuti da u ovom izdanju — očigledno zbog golemosti teksta — nema usporednoga hrvatskog prijevoda, kako je inače uobičajeno u Akademijinoj zbirci *Hrvatski latinisti*. Takvu iznimku smatram opravdanom, smatrat ću je i ubuduće, kada to bude potrebno zbog brzine objavljivanja što većeg broja hrvatskih latinista. Pogotovu ako se bude radilo o tako značajnom tekstu kakav je Crijevićev i tako izvrsnom izdanju kakvo je Krasićevo.